

Update.

Special: Zwitserleven Pensioen Seminar 2012.

De toekomst van pensioen: Het huidige pensioenstelsel op de kop!

Laurens Roodbol, Managing Director bij Milliman.

Is de juridische fiscale wetgeving de grote veroorzaker van de huidige pensioenproblematiek? Waarom is bijvoorbeeld een constante pensioenuitbetaling de norm? Is in de staart van het leven evenveel pensioen nodig...of meer zorg? Is dekkinggraad wel een juiste indicator om op te sturen? Staat het pensioenakkoord wel met beide benen in de samenleving? Het creëert toch intergenerationele solidariteit terwijl een groot gedeelte van de achterban individualiseert. Waarom kan ik niet zelf over mijn opgebouwde pensioenkapitaal beschikken? Met andere woorden: klopt de manier zoals wij naar de oudedags-voorziening kijken wel? Wat is die ideale oudedags-voorziening eigenlijk? Moeten we niet de discussie aangaan en de pensioendefinitie aanpassen?

Er zijn veel vragen over het huidige pensioenstelsel. We moeten volgens mij een stap terug doen en ons afvragen wat eigenlijk de essentie van de oudedagsvoorziening moet zijn. Er moet out of the box worden gedacht, waarbij vooral de wet- en regelgeving geen belemmering mag vormen. Om te kunnen voldoen aan een ideale oudedagsvoorziening moet de pensioendefinitie in meerdere opzichten worden gewijzigd.

“Om te kunnen voldoen aan een ideale oudedagsvoorziening moet de pensioendefinitie worden gewijzigd.”

Hieronder zal ik een aantal belangrijke en relevante wettelijke beperkingen van de pensioendefinitie bespreken en de consequentie van het loslaten van deze regels.

Veranderende pensioenbehoefte

Laat ik beginnen bij het wettelijke verankerde uitkeringsschema. Flexibiliteit is hierin ver te zoeken. Pensioenleeftijden staan vast en leeftijdsafhankelijke uitkeringsschema's zijn nauwelijks te realiseren. De praktijk is dat ervanaf de pensioengerechtigde leeftijd een vast bedrag levenslang wordt uitgekeerd. Bovendien wordt er gestreefd naar een waarde- vast pensioen. Het loslaten van deze ambitie en het vaste uitkeringspatroon zou toch beter aansluiten bij de nutsfunctie van pensioen?

Dit omdat het nut van pensioen afneemt naarmate je ouder wordt. Je kunt bijvoorbeeld tot je 75ste nog volop genieten van het leven, je reist, sport en leeft er op los. En dat kost geld. Daarna zal het uitbundige leven, helaas, minder worden. Het nut van de oudedagsvoorziening verandert. Door de uitkeringen op hogere leeftijd kleiner te maken, wordt bovendien de problematiek rond het langlevensrisico gereduceerd. Ik hoor u nu denken...en mijn zorgkosten dan, die worden toch hoger naarmate ik ouder word? Ja dat klopt, maar de vraag is of dit een onderdeel van uw pensioen moet zijn. Hier kom ik later nog kort op terug.

De maatschappij is niet meer solidair

In de huidige opzet van pensioenfondsen vindt overdracht van kapitaal plaats. Voornamelijk zijn deelnemers binnen en tussen de generaties solidair met elkaar. Deze vorm van solidariteit lijkt in strijd met de trend van de huidige maatschappelijke individualisering. Oorzaak ligt in de toenemende welvaart. Een toename van het aantal singles weerspiegelt dit beeld. De oorspronkelijke bereidheid tot solidariteit, dat zijn oorsprong vond ten tijde van de wederopbouw, lijkt dus steeds meer af te brokkelen. Wanneer we de huidige solidaire opzet loslaten zal het pensioen weer met beide benen in de samenleving staan. Dat betekent dat iedereen verantwoordelijk wordt voor zijn of haar eigen pensioen.

Gefaseerd inkopen, waarom niet?

De huidige regelgeving vereist, bij onder andere banksparen, het direct inkopen van een levenslange gelijkblijvende uitkering (annuïteit) op het moment van het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Hierdoor ontstaat een enorm renterisico, omdat in een keer de gehele opgebouwde pensioenpot wordt aangewend. Door het loslaten van deze wettelijke be-

perking zou gefaseerd inkopen mogelijk worden, waardoor het renterisico minder drukt op het pensioen. Bijvoorbeeld in de jaren tachtig was de rente hoog en resulteerde dit in een goed pensioen. Tegenwoordig is de rente historisch laag en levert dat een lager pensioen op. Waarom behoort gefaseerd inkopen van het pensioen niet tot de mogelijkheden?

Waarom kan ik niet over mijn pensioenpot beschikken?

Bovenstaande beperkingen worden louter en alleen veroorzaakt door het wettelijk kader. Dit kader tast het principe van zelfbeschikking aan. Het is toch opmerkelijk dat je niet aan je “duur verdiende centen” kan komen. Dit recht moet absoluut aan de kaak worden gesteld in de discussie rondom pensioen en bijbehorend fiscale regime. De gedachte van dit beperkte zelfbeschikkingsrecht wordt mijns inziens gevoed door het verstikkende paternalisme van de overheid. De overheid is van mening dat het belangrijk is om mensen te behoeden voor verkeerde keuzes dan wel voor het niet sparen voor een oudedagsvoorziening.

Ik ben van mening dat mensen wel in staat zijn om keuzes te

maken over pensioen. Er moet een transparant en eenvoudig systeem worden ontwikkeld waarbij direct inzichtelijk wordt wat de consequenties zijn van de gemaakte keuzes. Keuzevrijheid moet het sleutelwoord zijn voor een goed pensioen. Mensen zijn prima in staat om die keuzes te maken. Het is een kwestie van opvoeden. Door mensen zelf aan de spreekwoordelijke “knoppen van het pensioen” te laten zitten zal men ook gaandeweg beter in staat zijn om zijn pensioen te kunnen regelen.

Bestaat er een oplossing?

Er bestaan meerdere mogelijke oplossingen. Een manier om dit zelfbeschikkingsrecht te implementeren is een variabele

annuïtiy (VA) of direct vertaald een variabele lijfrente. Kort uitgelegd, is een VA een annuïtaire uitkering met een variabele uitbetaling. Eén van de grote pluspunten van de variabele annuïteit is een flexibel uitkeringsschema. Hierdoor kan er een leeftijdsafhankelijk uitkeringsschema worden gerealiseerd.

Een tweede pluspunt is dat in de opbouwfase de deelnemer altijd zelf een beleggingsbeleid kan definiëren. De deelnemer kan nu zelf de gewenste mate van zekerheid bepalen. Door in eerste instantie de deelnemer zelf in control te laten zijn over zijn of haar beleggingsbeleid en door de deelnemer de mogelijkheid te bieden tot minimale pensioengaranties.

Een ander positief bijkomend effect hiervan is dat het systeem duidelijk zal maken wat eigenlijk de prijs is van zekerheid die nu in het huidige nominale pensioencontract wordt beoogd. Er zijn natuurlijk ook nadelen, door de keuzevrijheid en de mate van zekerheid zullen de kosten niet laag zijn. Dit is een gevolg van de afdekkingskosten van de risico's. Daarnaast is Nederland wellicht nog niet klaar voor de keuzevrijheid die dit product biedt.

“In plaats van ‘zorg over pensioen’ wil ik naar ‘pensioenzorg’ gaan.”

Let wel, ik wil benadrukken dat ik hier een mogelijke oplossing aandraag en dat het mij niet zo zeer om de oplossing gaat, maar meer om het voeren van de wezenlijke discussie in dit artikel: hoe kunnen we invulling geven aan de ideale pensioendefinitie?

Van zorg over pensioen naar pensioenzorg

Ik zie de oudedagsvoorziening liever in een breder spectrum. In plaats van “zorg over pensioen” wil ik naar “pensioenzorg” gaan. Dit kan door de zorg te betrekken binnen de pensioendefinitie. Zo kunnen de bijbehorende kosten op een meer solide manier gefinancierd worden. Door het huidige financieringssysteem van zorg en AOW, omslagstelsels, zijn de kosten in de komende jaren niet of nauwelijks meer op te brengen door komende generaties.

Dat betekent dat de huidige generatie naar verwachting twee keer voor zorg gaat betalen: nu één keer via het bestaande omslagstelsel en een keer in de toekomst, omdat het huidige systeem onhoudbaar is qua financiering. Door zorg op dezelfde wijze te financieren als pensioen, via een kapitaaldekkingstelsel, hoeven de kosten niet meer maatschappelijk te worden gedragen maar kan dit individueel. Een combinatie met pensioen ligt hier dan ook voor de hand.

Tot slot wil ik graag opmerken dat het in ons aller belang is om met een frisse blik naar de pensioenproblematiek te kijken, het is belangrijk om deze wezenlijke discussie te voeren. Want het huidige pensioenstelsel moet op de kop!

Dit artikel staat in de Update Zwitserleven Pensioen Seminar Special.
Bekijk deze Special op <http://www.zwitserleven.nl/root/ps12/index.html>

